

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

COLLAN=OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbelt varaktiga*. Finnes överallt å kr. 0:90 och 1:50 pr flaska.

**A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.**

Advokaten EVA ANDÉN

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14! vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL. 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättsaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

Ledig annonsplats!

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

1 SEPTEMBER 1917

HÄFTE 13

Kvinnoarbetet i statistisk belysning.

I ett arbete betitlat "Der Frauenarbeit in den Hauptkulturstaaten*" har dr Gertraud Wolf på grundvalen av officiella statistiska källor gjort en sammanfattande och så vitt möjligt jämförande framställning av kvinnornas insats i nationernas förvärvsliv. De senaste folkräkningar med uppgifter om yrkesfördelning som varit tillgängliga för bokens utarbetning äro av år 1911 och för de flesta berörda ländernas vidkommande äro yrkesuppgifterna av ändå äldre datum. Den framställning av kvinnoarbetet, som dr Wolf ger, är alltså opåverkad av den utomordentliga utvidgning, som krigsåren medfört. Man får i stället en bild, mindre storartad men mera normal, av det kvinnliga förvärvsarbetet med dess gradvisa, ständigt fortgående tillväxt sådant det tedde sig underdesenareårtiondena, innan krigstillståndet inträdde, och sådant det väl ännu ter sig i delar, som stannat utanför konflikten.

Såsom det anstår en vetenskapens idkare, har dr Wolf gått till sin uppgift med ett omisskänneligt starkt intresse och icke lämnat någon möda osparad

för att avvinna föreliggande siffror det mesta möjliga som en mångsidig och grundlig belysning kan ge. Den officiella yrkesstatistiken, såsom den nu är lagd i de flesta länder, är emellertid icke ägnad att ge en fullständig eller ens tillnärmelsevis fullständig bild av kvinnornas andel i det allmänna ekonomiska livet. För att en sysselsättning skall bli uppfattad och noterad som yrkesutövning kräves i de ojämförligt talrikaste statistiska system, att den skall ge sin utövare någon avkastning eller vara avlönad. Dr Wolf påvisar hur ofördelaktigt detta betraktelsesätt påverkar registreringen av det kvinnliga arbetet. I första hand uteslutes därigenom obevekligen den husliga verksamheten i det egna hemmet. Ett dylikt yrkesbegrepp leder även i många fall därtill, att familjemedlemmar, som utan direkt avlöning hjälpa hufadern i hans arbete, icke tagas med i räkningen, och sådana biträdande familjemedlemmar torde i det mycket öfvervägande antalet fall vara kvinnor. I åtskilliga länder har man emellertid fått upp ögonen för

* Bokens fullständiga namn och dess utgivningsort äro följande: Der Frauenerwerb in den Hauptkulturstaaten nach amtlichen statistischen Quellen von Dr Gertraud Wolf; C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Oskar Beck, München 1916.

den ekonomiska betydelsen av detta slag av oavlönat arbete och därför vid senare insamlingar av yrkesuppgifter efterfrågat och registrerat detsamma. För sådana länder följer som en naturlig konsekvens, att procenten av yrkesutövande kvinnor stiger eller uppvisar en högre siffra än länder, vilkas statistik icke tar hänsyn till familjemedlemmars olönade deltagande i yrkesarbete. En annan omständighet, som också spelar en betydande roll för åstadkommande av en fullständigare bild av kvinnoarbetets utbredning, är graden av den uppmärksamhet som ägnas bisysslorna. En kvinna, som har sin huvudsakliga verksamhet förlagd till hemmet och på denna grund enligt det allmänt gängse statistiska betraktelsesättet icke kan inrangeras bland yrkesutövare, har i många fall måhända en avlönad bisyssla, skrivgöromål, sömnad eller något annat. Om dylika fall av förvärvsarbete icke efterfrågas eller icke medräknas, kommer statistiken att på denna punkt ofullständigt åskådliggöra kvinnoarbetet. Männen beröras icke på samma sätt av ett knapphändigt eller ofullständigt beaktande av bisysslor, då de i flertalet fall redan äro antecknade som utövare av ett huvudycke.

Den mest omfattande delen i dr Wolfs bok upptages av en detaljerad granskning av de olika ländernas statistiska data angående kvinnoarbetet. I tabeller visas de kvinnliga yrkesutövarna i procent av hela den kvinnliga befolkningen och av hela antalet yrkesutövare och hur de med avseende på antal, ålder och civilstånd fördela sig på de olika yrkesgrupperna. Där så kunnat ske, jämföras siffror från vid olika

tidpunkter inom samma land företagna yrkesräkningar med varandra, varigenom möjlighet att belysa utvecklingstendensen vinnes. De erhållna sifferresultatens avhängighet av den använda undersökningsmetoden diskuteras genomgående. Författaren uttalar oförbehållsamt sitt gillande eller ogillande av de metoder som respektive länder eller deras statistiska ämbetsverk begagnat sig av. Utgångspunkten för detta bedömande är huruvida de nyttjade frågoformulären och materialets bearbetning äro ägnade att på ett allsidigt sätt belysa ifrågavarande folks yrkesverksamhet i allmänhet och den del kvinnoarbetet utgör i synnerhet. Dr Wolf genomgår de officiella statistiska yrkesuppgifterna för ett betydande antal länder: hela Europa (med undantag av Finland, Spanien, Portugal och Balkanstaterna), vidare Nordamerikas Förenta Stater, Australien, Nya Seeland, Sydafrikanska unionen och Indien. Det är alltså ett synnerligen omfattande material, som behandlats, och ett förvisso mycket olikartat.

Den utan tvekan intressantaste avdelningen av boken är den som berör kvinnoarbetets internationella utvecklingsriktningar. Det är en försiktigt gjord sammanfattning av de viktigaste uppgifterna från de olika länderna. Här jämföras icke siffror med varandra, det skulle leda till ett missvisande resultat, eftersom de metoder, av vilka siffrorna äro en produkt, äro så olikartade inbördes. Sammanställningen går i stället ut på att uppvisa de gemensamma dragen i kvinnoarbetets fortgående utveckling hos de olika folken.

Författaren anser sig kunna fastslå att i de här berörda länderna kvinnoarbetet är stätt i tillväxt. En del länder såsom Österrike, Italien och Storbritannien visa visserligen något sjunkande siffror, men denna omständighet torde härleda sig av formella grunder; olika metoder ha använts vid olika undersökningar. I stort sett kan nära en tredjedel av hela antalet kvinnor räknas som yrkesutövare. En jämförelse med den manliga yrkesutövande befolkningen visar att likaledes i det närmaste en tredjedel av allt förvärvsarbete utföres av kvinnor och att dessas medarbetarskap alltså är en nog så viktig faktor i det allmänna ekonomiska livet, en faktor, som icke längre kan undvaras.

Det otvivelaktigt största antalet kvinnliga yrkesutövare finner sin sysselsättning inom jordbruket och dess binäringar, kreatursskötsel, trädgårdsskötsel och mjölkhushållning. Särskilt tydligt framträder detta i länder med övervägande åkerbruk såsom Österrike, Ungern, Italien, Ryssland, Indien och Syd-Afrika, där 60—70 % av de yrkesarbetande kvinnorna tillhöra lantbruket. För Sverige, som även har jordbruket till huvudnäring, anger dr Wolf de lantarbetande kvinnornas procent till 35,3 av alla kvinnliga yrkesutövare. Denna siffra förskriver sig från 1900.

Att döma av de uppgifter som föreligga från den senaste yrkesräkningen av år 1910, vilken icke varit tillgänglig för bokens författare, tyckes ifrågasvarande siffra icke ha ändrat sig synnerligt under mellanliggande tioårsperiod. Med avseende på de svenska uppgifterna om de lantarbetande kvin-

nornas antal är emellertid att märka att de på grund av räkningsmetoden äro genomgående för låga, vilket också dr Wolf anmärker. Till yrkesutövarna inom detta arbetsområde räknas visserligen ogifta hemmavarande lantbrukardöttrar men däremot icke lantbrukarhustrur, ehuru dessa givetvis också deltaga i lantarbetet. I ovan nämnda länder med höga procentsiffror för de lantarbetande kvinnorna är i allmänhet hustrurnas medverkan upptagen i beräkningen. Detta är ett litet exempel på hur vanskligt det är att från den enda statistiken till den andra jämföra nakna siffror.

De industriella förvärvsgrenarna sysselsätta såsom allmänt bekant ett stort antal kvinnor, vilket alltjämt tillväxer. Övervägande industriellt kvinnoarbete uppvisa länder av anglosachsiskt ursprung: England, Skottland, Irland, Förenta Staterna, Australien och Nya Seeland. Inom industrien liksom i allmänhet inom yrkeslivet har det enklare, det mindre skicklighet fordrande men därför också sämre betalade arbetet upptagits av kvinnorna, under det att männen lämnat dem platsen för att inom någon annan industrigren upptaga en mera lönande verksamhet. Det har skett en förskjutning av det manliga arbetet och det kvinnliga har intagit den uppkomna ledigheten.

Även inom handeln, de fria yrkena och den offentliga tjänsten är kvinnoarbetet stätt på frammarsch, delvis i konkurrens med det manliga.

Särskilt beaktande kräver det hushållsarbetsområdet då detta sysselsätter en utomordentligt stor mängd kvinnor. Vid sidan av lantbruket och industrien bildar

det en av de större grupperna. Kvinnorna överstiga här till antalet betydligt männen, vilka synes ha varit ganska villiga att överge detta föga lönande yrke. Emellertid börjar nu även de kvinnliga arbetarna inom yrket, tjänarinnorna, att något minskas. Dels avta arbetstillfällena genom att husmödrarna upphöra att använda biträden inom hemmet eller minska deras antal, dels vända sig tjänarinnorna själva till andra yrken särskilt handel och industri.

Det är emellertid endast det avlönade husliga arbetet vartill den officiella statistiken tar hänsyn, under det att i allmänhet den husmoderliga verksamheten samt döttrars och systrars oavlönade arbete i hemmet icke tages med i beräkningen. I Schweiz, Norge, Nya Seeland och den Sydafrikanska unionen har dock såsom ett synnerligen märkligt undantag från det eljes gängse tillvägagångssättet inträffat att även det oavlönade husliga arbetet tagits med i beräkningen. Verkan härav är mycket påfallande. De husligt arbetande kvinnornas grupp tilltar betydligt i omfattning och detta i en sådan grad att de yrkesutövande kvinnornas procenttal över huvud stiger i jämnhöjd med männens eller med andra ord att det kvinnliga yrkesarbetet åtminstone rent numerärt sett blir lika omfattande som det manliga, i ett par länder till och med överstiger detta. — Det är av mycket stort intresse att åtminstone på några håll det oavlönade husliga arbetet tagits med i de statistiska uppgifterna, då de siffror som sålunda framkomma ge en föreställning om den mängd kvinnoarbete som de officiella yrkesräkningarna lämnat utanför.

Beträffande de gifta kvinnornas yrkesutövning uppvisar statistiken att utvecklingen går mot en ökning. Genomsnittssiffran är 30—40 % av samtliga kvinnliga yrkesutövare. Det vore emellertid ett misstag förmoda att alla dessa gifta kvinnor utöva ett yrke utom hemmet. En stor del av dem äro sysselsatta inom jordbruket, där de jämsides med sin husmodersverksamhet deltaga i arbetet på fältet, i trädgården eller i ladugården. Andra inom småhandlandenas grupp hjälpa under delar av dagen till att betjäna butikens kunder. Flera exempel av liknande art skulle kunna framdragas. I många fall särskilt inom fabriksindustrien betecknar dock den gifta kvinnans yrkesutövningen fördubblad arbetsbörda, som blir till skada både för den arbetande själv och hennes hem och vars enda berättigande ligger däri att familjen behöver den ökade inkomsten. De fabriksarbetande gifta kvinnorna äro emellertid mycket fåtaliga.

Av intresse vore att få även yrkesförhållandena för änkor med barn och ogifta mödrar belysta ur statistisk synpunkt, men den nu tillämpade uppställningen ger ingen möjlighet därtill.

Härmed äro endast några antydningar gjorda om innehållet i dr Wolfs bok och de resultat till vilka hon kommit. Arbetet, sådant det föreligger, är emellertid av stort intresse för dem som önska studera frågan om kvinnornas yrkesutövning. Kanske kan boken även bli till nytta för de ämbetsmän som vid kommande yrkesräkningar skola formulera frågorna och bearbeta materialet. Det förefaller som om dr Wolf hade många förtjänstfulla vinkar att ge just dem.

AXIANNE THORSTENSON.

Fredrika-Bremer-Förbundets sömnadsyrkesskola.

I ett tidigare häfte av Hertha har redogjorts för planen till en Kvinnlig Högre Yrkesskola i beklädnadsbranschen, som Fredrika-Bremer-Förbundet har för avsikt att upprätta i Stockholm.

Åtskilliga förarbeten för skolans igångsättande äro nu undangjorda och anmälningar från blivande elever inkomna. Det är beslutat, att skolan skall starta sin verksamhet under hösten i oktober månad eller så snart den förhyrda lokalen blir tillgänglig och iordningställd för ändamålet.

Såsom förut blivt omnämnt kommer skolans arbete att uppdelas i två kurser, en högre och en lägre. Den högre kursen har till uppgift att utbilda kvinnliga arbetsledare inom sömnadsyrket samt yrkesskolelärarinnor. Enligt uppgifter från sakkunnigt håll förefinnes för närvarande inom den svenska beklädnadsbranschen ett behov av kvalificerade arbetsledare som icke mötes med motsvarande tillgång på lämpligt utbildade krafter. Sömnadsverksamheten inom landet har nämligen under de sista åren betydligt utvidgats i följd av den delvisa isolering från utlandet och det ökade behovet av sömnadsalster, som kristidens förhållanden medfört. Denna stegring behöver icke bli en temporär företeelse om genom lämplig utbildning och andra åtgärder för yrkets höjande förutsättningar skapas för en bärig konkurrenskraft. Även beträffande

yrkesskolelärarinnor har man grundad anledning antaga att — åtminstone inom en nära liggande framtid — efterfrågan skall yppa sig. Sedan åtskilliga år tillbaka äro nämligen planer å bane att upprätta statsunderstödda yrkesskolor för kvinnlig såväl som för manlig ungdom. Sannolikt äro dessa skolplaner icke så långt från den tidpunkt när de kunna omsättas i verklighet. De kvinnliga yrkesskolorna komma då att behöva lärarinnor och icke minst inom beklädnadsyrket. Med hänsyn till här berörda omständigheter torde skäl finnas för uttalandet att F.-B.-F:s Kvinnliga Högre Yrkesskola börjar en verksamhet, som är väl betingad av tidsläget.

För att vinna inträde vid yrkesskolans högre kurs fordras bl. a. att ha genomgått en grundläggande yrkeskurs i sömnad samt att ha på ett mångsidigt och omfattande sätt deltagit i arbete å ateljé.

För att inom skolans ram bereda blivande elever vid den högre kursen tillfälle att förskaffa sig den erforderliga yrkesträningen har en samorganisation skett med den redan sedan någon tid verksamma syateljén Stoff och Stil. Denna ateljé är ordnad efter pedagogiska principer och presterar ett arbete av hög kvalitet. De unga flickor, som arbeta å Stoff och Stil, äro elever så till vida som de stå under pedagogisk ledning, men på samma gång äro de yrkesutövare som erhålla betalning för det arbete de utöva.

Yrkesskolans lägre kurs meddelar en grundläggande undervisning i klännings-sömnad, linnesömnad och kappsömnad, och utbildningen lägges enligt yrkesmässiga metoder. Denna lägre kurs avser att bereda unga flickor med högre allmänbildning ett tillfälle att förvärva de första praktiska och teoretiska grunderna i yrkessömnad och därigenom även möjliggöra för dem att efter en mellanliggande tids ateljéarbete vinna inträde i den högre kursen. En ung flicka, som efter slutad elementarskola står inför valet av yrke, känner sig kanske

icke i första ögonblicket så lockad att — även om hennes anlag peka däråt — ta itu med att lära yrkessömnad, men saken bör få ett annat utseende om hon efter den lägre kursen även tänker sig den högre med dess utbildning till arbetsledare eller yrkesskolelärarynna, varigenom tillträde till en god social och ekonomisk ställning möjliggöres.

Vid yrkesskolans såväl högre som lägre kurs finnas ännu elevplatser lediga. Prospekt och närmare upplysningar erhållas genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå i Stockholm.

Några ord i kvinnofrågan.

Då kvinnans ställning i samhället och Di synnerhet hennes politiska rösträtt nu är en av de mest aktuella frågor, må det tillåtas mig skriva dessa rader. Av förekommen anledning, som av det följande framstår, kommer här att särskilt framhållas den gifta kvinnans ställning med hänsyn till ovannämnda frågor. Från såväl kvinnor som män hör man ofta den frasen, att den gifta kvinnan kan undvara rösträtt, emedan hon i civiliserade samhällen intager en aktad ställning och icke är i behov av att blanda sig i politiska angelägenheter. Det är icke äktenskapslagarna, jag här vill tala om, det är den allmänna opinionen, den allmänna uppfattningen av kvinnan som maka och mor, som hemmets trogna vårdarinna, som här särskilt skall beröras för att visa, att hennes verksamhet i dessa avseenden från forna tider tills nu varit allt annat än

aktad. Det är först sedan kvinnan börjat sin verksamhet utom hemmet och visat sig äga förmåga att uppfylla plikter på andra områden till samhällets tjänst än inom hemmet, som hon såväl av lagen som av den allmänna samhällsandan åtnjutit större aktning som människa och fri personlighet.

August Bebel har i en av sina böcker träffande sagt, att kvinnorna kunna liknas vid negerlavarna. Då nämligen dessa, skriver han, skulle frigöras ur sitt slaveri, ville de det icke, emedan de voro så vana att vara slavar, att de funno sig däri och tyckte de hade bra som de hade det. Liknelsen är träffande, då man tänker på att en stor del kvinnor ännu motsätta sig sin egen frigörelse, ja, att man kan få bevittna något så tragikomiskt, som att då män kämpa för kvinnans politiska rösträtt, kunna de mötas av de hätskaste mot-

ståndarna just bland kvinnorna själva.

För en kvinna, som ej tänker vidare djupt, kan nog den gifta kvinnans ställning förefalla aktad och ärad, då man t. ex. fäster sig vid den ridderlighet och artighet, som visas i synnerhet den gifta kvinnan i sällskapslivet o. s. v. Men detta är i sanning ett klenit surrogat för mänskliga fri- och rättigheter. Vår store författare Strindberg har t. o. m. i en av sina böcker påpekat, att denna människans artighet mot kvinnan i sällskapslivet icke är annat än ett visst förakt för den, som de anse, svagare och mindrevärdiga hälften av människosläktet.

Huru aktas egentligen det i så stora ord beprisade moderskapet? — Det tycks åtminstone ej vara moderskapet i och för sig, som aktas, ty vi veta alla hur ogifta mödrar behandlas i vårt s. k. "civiliserade" samhälle och vilken hård dom, åtföljd av det största förakt, deras moderskap ådrager dem. Det är således endast moderskapet med ett visst plus framför sig, som aktas, men det finns något som är högre än att vara maka och mor, en sak som tillkommer även de lägst stående, och det är att vara människa.

Hela historien visar oss, att där kvinnan ej haft annan uppgift än att vara maka och mor, verkat inom hemmet, har hon varit berövad de fri- och rättigheter, som tillkommit mannen såsom varande ett förnuftigt tänkande väsen, nämligen såsom människa. Det är först då hon trängt ut ur hemmets trånga sfär och kommit in på andra verksamhetsområden, som hon i förhållande till mannen och i andra avse-

enden fått en rättvisare ställning inför lagen. Huru lågt står icke kvinnan, och huru förnedrad är icke hennes ställning ännu i våra dagar i sådana länder som t. ex. Japan, Kina, Turkiet, där kvinnofrågan ännu blott är i sin gryning. Om dessa kvinnor kan med skäl sägas, att de äro hemmens trogna vårdarinnor, uppoffrande hustrur och mödrar, men huru är det med aktningen för dessa hemmens trogna vårdarinnor? Dessa länders lagar, författningar, omgängesliv genomandas det djupaste förakt för kvinnan som vore hon en lägre varelse än mannen. I Indien har man ända in i våra dagar bränt änkan levande på bål tillsammans med hennes avlidna man. Det har naturligtvis ej kommit i fråga att bränna mannen på bål tillsammans med hans avlidna hustru. Han aktas ju som människa, med en med en människas fri- och rättigheter.

Av kvinnorösträttens motståndare bland kvinnor har jag ofta fått höra, att männen håna och le spefullt åt kvinno-sakskvinnorna. Att taga saken så tror jag dock numera vara en övertvunnen ståndpunkt bland männen, åtminstone i städerna, och jag har för min del talat med flera män, som hånat oss just därför att vi så lugnt kunna finna oss i att ej äga politiska rättigheter.

Då Schopenhauer — för att nämna ett betydande namn från denna tid — skrev sina verk, funnos inga kvinno-sakskvinnor i vår moderna mening. Huru har icke den stora filosofen uttryckt sitt förakt för kvinnan? Om vi läsa igenom medicinska och filosofiska skrifter från den tid, då kvinnans enda uppgift var att vara hemmens trogna

vårdarinna, maka och mor, så andas de flesta ett visst förakt för kvinnan, och där det ej direkt påpekas, kan man läsa mellan raderna, att föraktet har sin rot i den tron, att kvinnan står djupt under mannen i intelligens. Jag tror icke, att man i våra dagar skulle kunna, som för ett par århundraden sedan här i landet — saken har som bekant icke varit utan motsvarighet på annat håll — på allvar diskutera den famösa frågan, om kvinnan kan tillskrivas en själ liksom mannen. "Käringar förstå sig ej på affärer", "käringar begripa ej politik" äro vanliga utfall gent emot kvinnor, som såväl bildade som obildade män helt föraktfullt tillåta sig. Icke är det kvinno- och kvinnans fel, att sådana slagord så allmänt existera. Hon strävar ju tvärtom efter att få kvinnorna att sätta sig in i såväl politik som affärer och blir i stället, hoppas vi, orsak till att ovan nämnda föraktfulla slagord småningom dö bort. Allting visar, att jämsides med att kvinnorna på alla områden bli jämställda med männen, avtager det gamla inrotade kvinnoföraktet, som har sin djupaste grund i kvinnornas mindre värddiga ställning i socialt och politiskt avseende.

Man resonerar mycket ofta som så, att då en kvinna gifter sig, kan hon undvara högre bildning och vetande, och om studentskor, som förlova sig, fällas ofta sådana yttranden som att "deras studentexamen är onödig, då de ändå skola gifta sig". "Stackars flicka, om hon ej blir gift, vad skall hon då taga sig till, som är så dum?" hörde jag en gång en ungherre yttra, och sådana yttranden äro minsann ej ovan-

liga. Äktenskapet skulle således enligt mångas mening vara en plats för kvinnan, där hon ej alls behöver högre bildning och vetande, och en tillflyktsort för de kvinnor, som ej äga nog intelligens att försörja sig själva. Om man resonerar så, då må det i sanning förlätas en högt bildad kvinna, om hon skulle se något förnedrande i att träda i äktenskap.

Och dock, den, som tänkt djupare i den sak det här är fråga om, måste medgiva, att det är en stor lycka, om den gifta kvinnans tankar flyga högre än till grytlocken, och alldeles säkert är, att en högt bildad man med större aktning ser upp till sin hustru, om hon ej står lågt under honom i kunskap och vetande. "Kunskap är makt" heter det. I ett sällskap, där jag var närvarande, talades det en gång om en framstående man från medeltiden. Att han var gift, tycktes alla veta, men det undrades över vem hans hustru kunde vara. Till sist sade en man med ett hänfullt leende på läpparna: "hon var förstås som andra kvinnor sin bildade, framstående mans obetydliga hustru". Om denna kvinna varit en framstående vetenskapskvinna, skriftställerinna eller något annat tillika med att vara ovan nämnda mans maka hade väl hennes namn bevarats till eftervärlden och man hade icke ringaktande omnämnt henne. Jag frågar blott: "var är den omtalade stora aktningen för kvinnan enbart som maka och mor"? Jag kan icke finna den varken i den allmänna opinionen eller i vår hittills gällande äktenskapslag.

Huru predikas det ej för kvinnorna,

att deras plats är hemmet. Men lämnas en kvinna ensam med många barn och det ej finns tillräckligt att mätta alla munnar med, då predikas ej längre för den kvinnan, att endast hemmet är hennes verkningskrets. Då gäller det för henne att uppfylla mannens tidigare åligganden, då har hon försörjningsplikt. Stackars då den kvinna, som gjort till sinden meningen, att kvinnans verkningskrets skall vara i hemmet, och inrättat sitt liv därefter! Lycklig den, som tänkt djupare och i tid skaffat sig ett större vetande och livserfarenhet, så att hon i nödens stund har större "matsäck" att taga av.

Vad tack ha vi kvinnor för vår tystnad och belåtenhet med vår ställning? Tacken sammanfaller bra mycket med "förakt". Vår undanskjutna ställning är det, som skapat kvinnoföraktet. Och det, att kvinnorna själva kunna motsätta sig sin egen frigörelse, är ensamt nog som ett bevis för hur farlig kvinnornas osjälvständiga ställning varit, då just den berövat henne självaktning och självförtroende. Det är "okvinnligt" hör man ofta yttras i samband med kvinnornas strävan att ernå yttre rättigheter. Men hur skall då en kvinna vara för att undgå klander? Av det ovanstående ser man hur pass aktade vi varit och äro, då vi icke äga de "okvinnliga" rättigheter vi sträva efter. Kvinnlighet och manlighet äro endast relativa begrepp, olika i olika länder och olika tidsåldrar. Om männen från vikingatiden kunde uppstiga ur sina gravar och se nutidens män, se det stillasittande och makliga liv en stor del män föra, skulle de, med de be-

grepp de hade om män och kvinnor, helt säkert säga, att nutidens män äro kvinnliga. Icke håna vi och kritisera mannen, därför att ordet manlighet i våra dagar icke är identiskt med samma ord i en försvunnen tid. Vi kvinnor måste liksom männen förändras och anpassa oss efter tidens krav och utvecklingen. Säkert är att nutidens män icke skulle kunna trivas tillsammans med den kvinnotyp, som var idealet på våra mormödrars tid. En del av dem ha ju också gjort detta klart för sig. Bland dessa ha vi också att räkna de ärliga förkämpar för vår rätt, som givit och ge oss så goda handtag i striden för en självständig ställning. Den tacksamhetsskuld vi stå i till dessa framåtseende och rättänkande män är stor. Men det är i sanning bittert, att vi kvinnor skola nödgas utstå den skammen, att då rättänkande män arbeta för ett förbättrande och höjande av vår ställning i samhället, kvinnor ännu finnas, som rent av motarbetå männens arbete för vår rättmätiga sak.

ALICE MURÉN.

Kringblick.

Mänkor! Vi här hemma ha haft sommaren på oss att sätta oss in i att den långa, kraft ödande och tid tagande kampen för den enkla rättigheten och skyldigheten att vara svensk medborgare ytterligare skall tänjas ut under år framåt. Med mera tillfredsställande tankar har det förunnats engelskorna att syssla. Deras tidningar äro fulla av planer på huru de nu skola ordna med sina från rösträttsagitationen frigjorda arbetskrafter till nytta för staten och sig själva. Det synes icke vara fråga om att underhusets

385 röster för den kvinnliga rösträttens genomförande icke betyder att billen, sedan den passerat samtliga vederbörliga instanser, blir lag.

Två frågor stå vi inför, skriver *The Common Cause* av den 20 juli, först: vad skola vi själva göra med vår egen organisation; sedan: vilka möjligheter finnas att kombinera vårt blivande arbete med andra kvinnoorganisationer? Överallt diskuteras dessa frågor och stora möten arrangeras där saken debatteras. Skola, frågar man sig, kvinnorna arbeta tillsammans för sådana sociala och ekonomiska reformer, som ge dem möjligheter till en friare utveckling och sätta dem i stånd att fritt deltaga i samhällslivet? Och om så bör ske, på vad sätt skola kvinnorna kunna samfällt arbeta på lösningen av de problem, som hemmen, hushållningen, uppfostran m. m. i våra dagar draga med sig? Bör lika lön ges för lika arbete? I så fall, är det riktigt att anse, att mannen med sin lön skall stå för barnens utbildning? Och hur inverkar detta på hustruns ställning i hemmet? Vad kan göras till lösning av de invecklade frågorna om god och tillfredsställande barnvård, skilsmässolagens rättvisa ordnande, strafflagens föräldrade bestämmelser m. m.

Som synes, rösträttskvinnorna, de förkättrade, ofta förlöjligade, stå där nu inför det nådda målet med friska krafter till nytt arbete, med ögonen öppna för det myckna, som väntar på dem, när de nu äntligen få lov att syssla med något annat än kampen för blotta medlet att kunna uträtta något effektivare i samhällets tjänst.

“En uppenbarelse av kvinnornas mänsklighet“ har en iakttagare kallat denna de engelska rösträttskvinnornas iver att komma in i det sociala arbetet. Ja, det börjar visst märkas, att kvinnor äro människor.

Även i Ungern. Den kvinnliga rösträtten är “en marche“ — blott icke hos oss! Med kabinetet Tizzas fall i Ungern har en ny fas i arbetet för allmän rösträtt börjat i detta land, och man tyckes nog klarsynt att förstå, att allmän är verkligen inte rösträtten för att den utsträcker till alla landets män. Företrädare för olika partier, det socialdemokratiska, Károlyi-partiet, det radikala och det kristligt-sociala, ha offentligen uttalat sig för att man äntligen en gång måtte göra slut på den odemokratiska princip, som finner det

riktigare och nödvändigare att upphäva männens politiska rösträttslöshet än kvinnornas. Framstående partiledare framhålla vikten ur folkhygienisk och socialpolitisk synpunkt av kvinnorösträttens genomförande.

Att ungerskorna själva icke stå överksamma nu när dessa gynnande vindar blåsa är givet. Med iver deltages det i agitationen för ny valrätt, möten hållas, penningar insamlas och genom den tryckande krigsatmosfären drar som en luft-ring, hoppet om en ny tid, då kvinnorna skola ha ett ord med att säga — även i fråga om krig och fred.

Rösträttsföreningarnas femte sommarmöte.

Det var som vanligt ett rikhaltigt och intresseväckande program, som gjorts upp för årets sommarmöte med rösträttsföreningarna. Och det var en underbar vacker trakt som utsetts, Ronneby, med allt vad det äger av fager och leende skönhet.

Fru Augusta Tonning var denna gång värdinna för mötet, och därmed är också sagt, att allt vad som göras kunde för att göra detta möte tilldragande, entusiasmerande och givande även gjorts.

Det var en talrik samling rösträttsförkämpar som infunnit sig från alla delar av vårt långa land, och när mötet öppnades lördagen den 11 aug. som halvenskilt med sång, standarinvigning och välkomsttal av fru Tonning, var det en nog så imponerande församling, som genom sin närvaro visade det alltid vakna intresset för denna vår viktiga fråga.

Tyvärre hade mötet att till protokollet anteckna Landsföreningens ordförandes, fröken Signe Bergmans, avgång från den ledarplats hon under så många år med osviklig energi och ihärdig kraft beklätt. Hennes önskan att avgå hade redan förut spritt sig, den officiella bekräftelsen kom här.

Diskussionsämnet: Vad situationen kräver, med doktor Karolina Widerström som inledare, var givetvis tyngdpunkten av mötets förhandlingar. Det mynnade ut i följande kraftigt hållna resolution:

Medlemmar av L. K. P. R. samlade till möte i Ronneby uttala sin djupa harm över första kammarens vägran vid innevarande års riksdag att godkänna en begränsad lösning av kvinnornas rösträttsfråga. Riksdagen har tidigare begärt bevis på att kvinnorna verkligen önskade medbestämmanderätt i landets angelägenheter. Kvinnorna svarade med marsopinionsyttringen 1914. Riksdagen begärde en allsidig utredning, och k. m:t skaffade en sådan utredning 1911.

Samtliga andra nordiska länder ha givit sina kvinnor rösträtt och valbarhet. Under krigsåren ha i Förenta staterna kvinnorna i 7 nya stater erhållit rösträtt vid presidentvalen, och 6 stater i Kanada ha givit kvinnorna full politisk rösträtt. I Österrike-Ungern förberedes reformens upptagande på respektive regeringars författningsprogram. I England, Ryssland och Holland står frågan inför sin omedelbara lösning.

I Sverige är denna fråga minst lika mogen för sin lösning som i dessa länder. Vi begära att den antages såsom vilande redan vid nästa riksdag, så att Sverges kvinnor icke längre behöva vänta på denna gård av rättvisa.

Rösträttsföreningarnas intresse för allmänna sociala frågor visade sig genom föredrag sådana som redaktör G. H. von Kochs om fattigvårdslagstiftningen, fröken Fredrikke Mörcks om Kvinderne och jurydomstolerna i Norge, fru Ellen Hagens om Kvinnorna och freden, fröken Helene Bergs om Samfundenes Genreising efter krigen och Kvindernes Part däri samt kyrkoherde Aug. Bruhns

fredsföredrag: Vad är nu att göra? (Som synes hade man lyckats förvärva sig talare från våra skandinaviska grannländer, där kvinnorna i fråga om politiskt medborgarskap äro på den säkra sidan.)

Bland det särskilt nöjsamma i mötesarrangemangen var söndagens utfärd till fru Tonnings rösträtts hem i skärgården, Solvik, där värdinnan på sitt livliga, varma och entusiastrika sätt höll ett välkomsttal om "Gröna ängens hemlighet." Söndagens eftermiddag upptogs av ett friluftsmöte i Folkets Park med hälsningstal av fru Lisa Velander, föredrag av fru Gerda Hellberg och d:r Gulli Petrini, vilken senare genomgick kvinnorösträttens behandling av den svenska riksdagen, ett ämne, som gav d:r Petrini mer än ett tillfälle att med sin kända dräpande träffsäkerhet poängtera all den ologiskhet, den löjlighet och den brist på vidsynthet, som våra ärade politiska motståndare låtit komma till synes vid denna saks avgörande vid riksdagarna.

Med musik i spetsen tågade därpå deltagarna upp till Brunns hotellet, där en animerad fest blev avslutningen på de två dagarnas möte.

Den 13 augusti hölls ett enskilt eftermöte, där de viktiga frågorna angående riktlinjerna för vinterns arbete samt Landsföreningens ekonomi debatterades med fru Anna Wicksell som inledare av diskussionen.

En utfärd till Karlskrona med besigtning av dess sevärheter och vackra omgivningar hade ordnats i samband med mötet, vilket givetvis ett flertal begagnade sig av. Det behöver knappast nämnas att Karlskronaföreningens driftiga ordförande, fröken Kruse, härvid ordnat allt till största nytta och nöje.

Stora ting i fågelperspektiv.

Finns det väl i hela raden av mänskliga känslor någonting mera oegenlyttigt, mera lösryckt från jorden än en kvinnas stolthet över sina systrar? Finns det någonting som fyller ens väsen med renare tillfredsställelse, blandat som det alltid är med en bottensats av bäska? Ha vi icke varit tillräckligt tillbakasatta för att denna bitterhet skulle finna sin förklaring till och med den dag som är? Och är det icke innerst inne ett behov att rättfärdiga sig inför en orättvis misstanke i den fröjd vi erfara över det dugande hos vårt kön? Med vilken fägnad över vår egen styrka talade vi till exempel icke om de tusen engelskor, som äro läkare vid fronten. Hur svällde icke vårt hjärta av beundran över att de äro kvinnor — mera kvinnliga kanske än flertalet, just därför att de ge mera, verka mera, spela på starkare stämda strängar. Åtminstone hörde tanken på deras gärning till mina största glädjeämnen, då jag ännu levde fjärran från kriget, — om man nu kan tala om glädje i förening med allt detta lidande.

Nu — när jag sett de stridande folken på nära håll — känner jag mig gripen av en ännu större beundran för kvinnor såväl som män. Mitt i det hemska, som övergår jorden, behöver man icke förtvivla över att höra till mänskligheten, när man lyfter blicken mot den enkla storhet, som ännu lever i själarna.

Ty enkelheten är vad som mest slår en — icke blott i Frankrike utan även i England. I detta senare land tyckas

krigsvindarna, hur hårt de blåsa, särskilt ha utvecklat älskvärdhetens ömtåliga planta. På alla de platser i och utom tropikerna, där jag förr mött engelsmän, har jag aldrig sett dem så fulla av förbindlighet. Detta icke blott i fråga om de så kallade bättre klasserna. Den obetydligaste järnvägstjänsteman eller bärare visar en tjänstvillighet, som måste stämma en sympatiskt. Och nationen har fått ett nytt leende, enkelt, vänligt, att icke säga varmt. Det kan låta överdrivet, men det tar en ovillkorligt — i metron, i biler, på förfriskningsställena.

Vi frukosterade vid Piccadilly-Street i en guldkrog, som man skulle säga i Stockholm. Platsen var överfull vid tillfället och man åt lika gott som om man befunnit sig i Paris. Allt var rikligt och utsökt — rätterna, vinet, musiken, för att icke tala om betjäningen. Denna bestod uteslutande av unga flickor liksom på de underjordiska järnvägarna, och det var ett nöje att begära upplysningar av den Hebe, som passade upp vid vårt bord.

Hon och hennes kamrater voro icke de enda, som uppträdde i uniform. Bland de kvinnliga gästerna sågo vi ett flertal dylika. Särskilt fäste vi oss vid ett dussin unga misser av medelklassen, vilka buro militärjackor och som — enligt vår Hebes utsago — hade anställning vid hären. Dessa unga damer firade tydligen en fest, där intet fattades, varken blommor, champagne eller ens cigaretter. Det hela verkade ljust och vänligt som tulpanerna i glasen, och

och vilka scener dessa ungdomar än voro kallade att möta efteråt, kunde de gömma detta lilla minne som man gömmer en blomma mellan bladen i en bok.

Överallt—på gatorna som i järnvägarna — mötte man kvinnor, vilka tillhörde hären, och ingenting kunde vara mera höviskt än männens sätt emot dem. På en öppen plats i London fäste jag mig vid en färglagd avbildning av ett ungt par — en soldat som skiljes vid sin hustru med de orden: "Jag lämnar landet åt dig." Andra bilder framställde kvinnor, som höllo på att så eller skörda, och en fläkt av det mycket stora i alla de förväntningar, som gå till vårt kön, fyllde mitt hjärta med stolthet och ro. Ro emedan jag är övertygad att ingen väntar för mycket av oss. Den, som icke förstår för vilka stora ting kvinnorna äro skapade, borde ha sett ett helt regemente äldre och unga sjuksköterskor gå ombord på den båt, som förde oss från England en stormig morgonstund. Uttrycket i alla de lugna och klara ögon, som skådade ut över vågorna, kunde ha sagt den utomstående att allt vad fruktan hette var okänt för deras hjärta.

Jag kallar dem sköterskor, men kanske fanns det många ibland dem, som ämnade sig till den armé av unga engelskor man träffar i en fransk kuststad. Dessa soldaters antal är ganska betydande, och om jag börjar med att tala om hur de äro klädda, låter jag kanske den gamla Eva sticka alltför bjärt fram. Dock, det kan ha sitt intresse också det, och dessa unga kvinnor äro för-tjusande i sin kakhi-uniform med kort,

veckad kjol, damasker och irländska filthattar. Befälet — det finns både överstinnor och kommandantskor ibland dem — bär tecknet av en krona på axeln, och över och underordnade tillbringa tiden med militära göromål. Medan männen slåss, uträtta dessa kvinnor deras arbete bakom fronten som goda soldater. De sova i gemensamma salar och om morgnarna väckas de av underofficerare. Sedan gå de gruppvis till sitt bestämda arbete som sekreterare, tolkar, chauffeuser, kockar eller grovarbeterskor. Ännu är det icke fråga om att sända dem till fronten, men om det gällde, vore de säkert färdiga.

Vem rädes i våra dagar? Och vem är modigare än de helt unga eller så obekymrad i sin förtröstan till morgondagen, antingen det blir liv eller död? De äldre äro icke mindre burna av kraften till offer, men de äro sorgsnare. Eller skall jag kalla det mera fulla av eftertänksamhet och minnen? När jag ser mig om under mina vandringar på Frankrikes jord, i någon av kuststäderna eller i Paris, kunde mina blickar förlora sig i de mötandes som stode jag vid havet. Oändligheten är omkring mig. Modets stora vågsvall kunde gunga det spån, som är jag, liksom oceanböljorna lyfte ett nötskal. Jag gripes av beundran. Jag skälver av stolthet och glädje. Jag ville fatta de förbigåendes händer som vore det en broders eller systers. Jag ville — — — Men alla ord bli små. Kipling har sagt att han kunde kasta sig på knä för varje fransk soldat och jag förstår det.

Vilka sympatiska anleten ser man icke hos dessa krigare och vilka mödrar,

hustrur, systrar, älskade äga icke dessa män. Frankrikes döttrar göra som Frankrikes söner. De växa med storheten i sitt öde. Och de le med ett leende vältaligare än allt, större än allt. Deras glädje är icke död, blott fördjupad av hjältemodets fördjupning. Stillhetens fördjupning, levande som deras tro lever. Deras starka, stolta förvissning om morgondagen. De ringaste ibland dem höja sig över sig själva, över sin egen natur. Och de göra det med en enkelhet, om vilken de icke tyckas ha en aning, en oberördhet, hade jag så när sagt, som är folkets adelsmärke och äger något av obetvingelighetens mysterium.

Som sagt, detta gäller icke blott männen. Vilka kvinnor leva ej i Frankrike i detta nu. Vilken ödmjuk storhet lyser icke över de fattiga mödrar, som göra en dagsverkens enkla gärning med ett minne av den frånvarande sonen, ett arbete från skyttegravarna, på sitt finger i form av en silverring. Och de skaror av arbeterskor, som tillverka krigsförnödenheter, hur fylla de icke de kämpande männens plats, med vilken aktning talar man ej om deras insats. Över ett hundra femtio tusen franska frivilliga i kjolar ersätta de manliga soldaterna vid upplagen, vid spisel och tvättbunkar, eller ha överinseende över linneförrådet. Andra unga fransyskor finna full användning för sin tid som militära sekreterare, och man nämner framför allt deras tystlåtenhet, som består varje prov.

Detta är långt ifrån allt. Ett flertal stora metallindustrier ha följt Englands exempel och anställt överintendentskor vilkas uppgift är att verka för arbeters-

skornas hälsa, trevnad och bekvämlighet. Efter vad jag hört, ha dessa kvinnliga chefer redan utfört det storverket att vinna sina underhavandens förtroende och överträffat alla förväntningar.

Begåvade unga fransyskor arbeta likaledes som ingenjörer, och en av dem sträcker sitt intresse och sina strävanden så långt att hon värvat unga kvinnliga krafter för jordbruket. Dessa förena sig i grupper på tio, tolv stycken och deras ledarinna är som bäst sysselsatt med att utbilda skörderskor icke blott för huvudstadens omgivning utan för hela den stora landsorten.

Starka vindar blåsa över varje arbetsfält och snart stå de alla öppna för kvinnorna. Skolan för fysik och kemi mottager numera unga flickor som elever, och detta är så mycket mera välkommet som man beklagat sig över bristen på kemiska vetenskapsidkare i Frankrike. Nu hoppas man — icke minst tack vare kvinnornas medverkan — att inom kort hinna upp tyskarna, vilka ju ha ett stort försprång på detta område.

Flitiga flickfingrar kunna också ägna sig åt urmakareyrket, sedan skolorna i Cluses och Besançon icke längre stå stängda för det svagare könet. Stora juvelerarefirmor anställa kvinnliga diamantslipare nu, då männen äro vid fronten. I en av Paris' ryktbaraste verkstäder för tillverkning av smycken har uppsyningsmannen efterträts av en kvinna, som utför sin syssla till för-männens fulla belåtenhet. Detta yrke tycks ju också vara som skapat för vårt kön, eftersom vi varken förvägrats smak eller skicklighet. Intet hindrar

en ung mor att arbeta hemma hos sig och sköta om både barn och hushåll, allt emellan det hon låter sin elektriska motor gå.

Hemarbete erbjuder ju så oändligt många fördelar i synnerhet för gifta kvinnor, men när jag är ute och går i Paris, händer det mig ibland något egendomligt. Jag kunde önska mig vara ung igen för en dag eller två, och detta bara för att få byta plats med de små arbeterskor, som gå klädda i karlkläder och göra grovarbete i fria luften. Nog vore det roligt. De bära sin mössa lite på sned och se så käcka ut, men förlora aldrig ett ögonblick sin kvinnlighet, lika litet som arbeterskorna i metron, vilka ävenledes bära byxor. Icke att byxorna skulle ha en så stor dragningskraft i sig — snarare då arbetet i alla

dess former. Och var är det mer hedrat än här, var får man höra sådana hymner till dess ära?

När jag skriver dessa rader, skiner luften mellan spjalorna i mina persienner. Och själva solen tyckes säga: "Jag gör mig det besväret att rulla omkring här på himlavalvet bara för att lysa på er, små människor därnere, medan ni arbeta". En sådan kunglig fest synes det vara endast att få sitta på en kuskbock och köra en lastvagn i detta vackra väder. Och för ett ögonblick glömmer man kriget, som dock är så nära. Man glömmer det för att älska Frankrike och dess starka, glada, idoga folk med allt vad ens svenska hjärta äger av hänförelse för stora ting, — även om de blott äro sedda i fågelperspektiv.

JANE GERNANDT-CLAINE.

Notiser från bokvärlden.

Den kinesiska muren. Rosika Schwimmers kamp för rätten och hennes krig mot kriget. Av *Anna Lenah Elgström, Frida Stéenhoff, Elin Wägner* under medverkan av *Wilma Glücklich, Ellen Hagen, Mia Leche, Paula Pogány*. A. B. Dahlberg & Co:s förlag.

En utpräglad personlighet, som träder fram och vill vara med om att länka händelsernas gång, undgår icke det närvarandes dom över sig och sitt görande. I beröm och tadel går den ut — oftast är det först de som komma efter, som äro i stånd att vara rättvisa. Modigare är det dock att bygga piedestalen åt den levande och ställa fram honom som hjälten och martyren än att kritisera och häckla under väntan på

historiens utslag. Vi ha tyvärr lättare att se felen och svagheterna hos våra medvandrare i tiden än att mäta det stora hos dem och i deras verk.

Författarinnorna till äreminnet över den levande Rosika Schwimmer ha inte fruktat att ge henne det fulla erkännandets mått. Boken är också tillkommen för att bemöta de mindre uppskattande omdömen från vissa håll, som kommit till synes i samband med Rosika Schwimmers framskjutna del i den jättereklam för fred, som amerikanen Ford arrangerade åt det krigshypnotiserade Europa i hopp om omedelbar rusning efter den i så storartad stil annonserade varan. Visserligen får man följa Rosika från hennes tidigaste barndom och genom hela hennes utveckling, men det

är som centralfiguren i Fordska fredskonferensen på Grand Hotel i Stockholm vintern 1916, som hon klarast framträder. Där står hon som fredsentusiasterna med den brinnande viljan, den glödande tron — även som den tragiska personlighet, som föll offer för det med hänsynslös amerikansk "smartness" och beräknande gammaleuropeisk slughet skötta intrigspelet inom "den underliga konferensen".

De tre kända svenska författarnamnen på titelbladet äro i sig själva borgen för den litterärt goda halten av boken som helhet tagen. Övriga medarbetare, svenska som utländska, bidra också lyckligt till att få fram en mångsidigt belyst bild av den hos oss — liksom i alla de länder dit Internationella rösträttsalliansen sträckt sig — redan som energisk arbetare inom rösträttsrörelsen uppskattade och beundrade Rosika Schwimmer.

Gustaf Janson. En studie av *Hedvig af Petersens*. Ahlén & Åkerlunds Förlags A.-B.

Gustav Jansons goda och redbara författarskap har fått en förstående tolkare i *Hedvig af Petersens*. Med uppfattning av hans art och i den refererande framställningen inströdda gott psykologiserande omdömen löper den lilla studien igenom Gustaf Jansons hela litterära produktion. Författarinnans påtagliga kärlek till sitt ämne ger hennes behandling av hans många olika böcker en värme och livfullhet, som inte alltid tillhöra studier av detta slag. Det är

inga överraskande och utpekulerade utläggningar och kombinationer hon kommer med, men ett friskt och tacksammt uppskattande av den så hastigt bortgångne författarens duktiga verk.

De många fotografierna av Gustaf Janson från skilda tider, som medtagits i boken, hjälpa till att i yttre måtto fixera hans klarlinjiga och tilltalande författarefysionomi.

Trollebo-kungen av "*Maja på Statt*". Hugo Gebers förlag.

Det har redan gjorts åtskilligt och åtskilligt verkligt betydande i Norrlandsdiktning — och ändå är "*Maja på Statt*" icke överflödig. Förordet med författarinnans avslöjande av sig själv som överstaderska på Härnösands Stadshotell är man mest hågad att taga som en mystifikation, vilket dock utslutes genom det under förordet ärligt utsatta verkliga namnet. Så mycket mera förbluffande blir emellertid härigenom bokens kraftigt fasta stil, säkerheten med vilken de handlande personerna föras fram och styrkan av ämnets behandling. En odisputabel begåvning är detta, som de yttre ofördelaktiga förhållandena till trots, kan avvinna sig själv en produkt sådan som denna bok. Även om man måste tänka sig, att den inte blivit skriven, om inte andra Norrlandsdiktare visat vägen, är den av så pass självständigt kynne, att man inrangerar författarinnan bland de berättigade — och bland dem som det är ett nöje att läsa.

E. K—N.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition:** 48 Klarabergsgatan 11, Stockholm. **Redaktionstid:** måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen:** kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHAS annonspriser: netto.

Ruta om $\frac{1}{8}$ sida: 65 × 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{4}$ sida: 65 × 101 el. 131 × 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{2}$ sida: 131 × 101 el. 65 × 204 mm.	Hel sida: 131 × 204 mm.
1 gång .. Kr. 4:50	1 gång .. Kr. 8:—	1 gång .. Kr. 15:—	1 gång .. Kr. 28:—
5 gånger.. „ 20:25	5 gånger.. „ 36:—	5 gånger.. „ 69:—	5 gånger.. „ 127:—
10 „ .. „ 39:15	10 „ .. „ 70:—	10 „ .. „ 135:—	10 „ .. „ 245:—
20 „ .. „ 76:50	20 „ .. „ 136:—	20 „ .. „ 260:—	20 „ .. „ 475:—

Ledig annonsplats!

Ledig annonsplats!

Anna Bengtsons Kappaffär

STORTORGET 12, HÅLSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages

Innehåll:

Kvinnoarbetet i statistisk belysning. Av *Axianne Thorstenson*.

Fredrika-Bremer-Förbundets sömnadsyrkesskola.

Några ord i kvinnofrågan. Av *Alice Murén*.

Kringblick.

Rösträttsföreningarnas femte sommarmöte.

Stora ting i fågelperspektiv. Av *Jane Gernandt-Claine*.

Notiser från bokvärlden.

Fredrika-Bremer-Förbundets Kvinnliga Högre Yrkesskola

börjar hösten 1917 sin verksamhet med två kurser i *be-
klädnadsyrket*.

Högre kursen, minst ettårig, avser att utbilda kvinnliga arbetsledare och yrkesskolelärarinnor. En *ateljé*, där yrkes-
träning för inträde i den högre kursen kan förvärfvas, står i
samband med skolan.

Lägre kursen, tvåårig, avsedd för kvinnlig ungdom med
högre allmänbildning, meddelar grundläggande yrkesundervis-
ning i klänningssömnad och andra grenar av sömnadsyrket.

Anmälan till kurserna före 20 sept. till Fredrika-Bremer-
Förbundets byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm C., där
prospekt erhålles och förfrågningar besvaras.